

RYBKA (67) *sb f*

a jasne.

sg *N* rybka (11). ◇ *G* rybki (2). ◇ *A* rybkę (5). ◇ *pl N* rybki (11). ◇ *G* rybek (19). ◇ *D* rybk(o)m (1). ◇ *A* rybki (10). ◇ *I* rybkami (2). ◇ *du A (cum nm)* rybce (1) *RejPos* 80v, [*WujPosN* I 193]. ◇ *I (cum nm)* rybkoma (5) *TarDuch* B3v, *RejPos* 81, 82, 183, 312.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Dem. od „ryba” w znac. podstawowym; pisciculus Murm, Mymer¹, PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, Vulg, Cn (66)* : ieden podával a kraiál chléb/ drugi rybki obierál panu niebiełkiemu *OpecŻyw* 38v, 38v; *Murm* 43, 89; *Mymer¹* 37v; Iezu ienżes pięciorgiem chleba j dwiema ribkoma wielką thłufzczą nałycił. łmi(łuj) łie nad nami. *TarDuch* B3v; *KromRozm II* d3v; Potym nákladłzy ogyeń ony kurki wárzą/ Rybki pyeką s káfztány/ á iábłufzká łmáźą. *RejWiz* 65v, 14v, 65, 176v; *RejFig* Dd8v; *RejZwierz* 112, 130; *BibRadz Mar* 8/7; *Auspicalis pisciculus*, Rybká która przed fiecią vfkákuye. *Mącz* 21d, 284d, 301a; ielt thu iedno dzyecię ktore ma pyęcioro chlebá ięczmiennego y dwye rybce [*Vulg Ioann* 6/9] *RejPos* 80v, 80v, 81, 182v, 183 [2 r.], 185 [3 r.] (12); *RejZwierc* 109, 172v; *Strum* I, Iv; *BudNT Matth* 15/34; *CzechRozm* 29, 96; (*nagł*) *Blizyeńscy Zderkowie*. (–) *W Byłtrey wodzye Zdereczki* ty rybki pływaią/ Y ochotnie igraiąc w niey łie wwiyaią/ Y tych łnadź dla ochoty *Zderkami* názwáli/ Bo czyłści chłopeczkowie chociałci to máli *PaprPan* L3; gdy kupiono dla niego [*łw. Tomasza*] innych rybek ktore Włofzy łardy zowią/ cudem Bożym/ włedzie łię takie iákich prágnął/ obrociły *SkarŻyw* 202; *KlonŻal* C2; *Calep* 808b; *LatHar* 56 [2 r.]; *WujNT Matth* 15/34, *Mar* 8/7; [A tedy panna [...] wzyęła albo yadła barzo malo pyeczoney rybky y kęsz byalego chleba yem na poczyeche. *RozmyłDomin* 90; *WujPosN* 1584 I 193 (*Linde*); *WujPos* 1590 307 (*Linde*); *GębMemor* 154].

Przysłowie: Bo mała rybká zie mnieyłzą niż łámá/ oneź zásię druga: y ták to idźie *PowodPr* 79.

[*Zwrot*: »drzeć jako rybka«: O yakoz thedy leząc na kamyenyv czyęłzko wzdychal y drzal jako rybka przed czyęłzkofzczyą męk(y) *RozmyłDomin* 28.]

Wyrażenia: »mała (a. namniejsza), drobna rybka« = *minutus pisciculus Mącz* [*szyk* 10:3] (9:4): *FalZioł* IV 29d, 31d, 34b, 43c; *BLaznowi* máłą rybkę/ ná tálery dáli/ A łami łobie więłze/ z miły rozebráli. *RejFig* Dd8v; *Mącz* 65c, 223a, 238c; Y nie trzebá łye temu dźiwowác/ że tám v nich Stawy drogo kupuią: ábowiém namnieyłzą Rybkę przeda/ którą v nas v łpułtu chłopi dármo wezmą. *Strum* K4; Z tych tedy słow [...] iáśnie łię okázuie/ że to ielt bárzo wielka Rzeczypolitey zarázá/ ieltli miedzy dobremi á złemi ładney roznołci niebęđzie: á dáleko więłza/ [...] iáko *Cato* powieda/ ieltli będą drobne rybki [*pisciculi*] drożey łzacowane niżli woły. *ModrzBaz* 46v; *StryjKron* 352; *Calep* 260a; *PowodPr* 79.

»rybka morska« (3): *Mącz* 238c; wierzymy rzecz być prawdźiwą/ że okręthy ná morzu bárzo wielkie/ ktorych źeglarze dla wielkiej nawálnołci/ obyczáiem ładnym záłtanowić niemogą/ á rybká iedná morłka gdy łye do okrętu przypije/ łtać mułżą *LeovPrzep* a3v; *Calep* 260a.

Przen (7) : [*rozkosze tego łwiata*] Są iáko ona wędká [...] Ktora niewinne rybki záwždy zdrádnie niłzczy *RejWiz* 27v; pošila nędzną dułżę náłżę onym pięciorgiem chlebá/ ona piącią ran łwoich/ [...] y onymi dwiema rybkoma/ tho ielt/ dwoią łłtnołcią Bołtwá y człowieczeńłtwá łwoiego. *RejPos*

82; zállepiły nam oczy ty rybki ktore łápamy á drzemy łufkę z nich/ tego śmrodliwego morzá á nędznego światá tego *RejPos* 175v, 176v [4 r.].

2. n-pers (1) :

Zestawienia (1): Item zeznal yłch v Maczyeya Ribky w Gąbiczach ołtawyll śvknya błąkythna przekrawana *LibMal* 1545/97; [Dom rzeczony Strzelimusenski, [...] który teraz trzyma Jakub Rybka mieszczanin kleparski *LustrKrak* I 28].

JR